

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՆՆԵՒԱՅ

ՄԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՆԵՒԻՑՈՒՆԵՐԻՆԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՆՆԵՒԱՅ ԸՆԴԱՐԱԹ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1867

ԹԻՒ 798

ՄԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՆՆԵՒԱՅ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Ինդհանուր քաղաքականութիւնը չփոխեալ վիճակի մը մէջ կը գտնուի միշտ և մեծ անհանգստութիւն կը պատճառէ բոլոր տէրութեանց։ որոնք կը շարունակեն միշտ իրենց զինուորական ամեն կերպ զլուծութիւնները՝ որպէսզի պատրաստ պահուին երբ որ սպասուած ծանր պէտքերը պատահելու ըլլան։ Այդ զինքն իւր նաւատորմի մեծապէս աւելցնելու և զօրացնելու խորհուրդ կընէ և այս բանին համար բարձրանելէն մեծագոյն ստակ պիտի պահանջէ կըսեն։ Չայն մի կը տրտնի թէ Գաղղիան ալ 40 միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մի ընելու միտք ունի իւր զինուորական զօրութիւնը աւելցնելու համար։ Այլ հաստատեն թէ Մարիիայի Միայեալ Նահանգաց կառավարութիւնն ալ մօտեցնում է նաւատորմի մի պիտի յոյժարկէ Միջերկրական ծովը։ Հէլլասն սրտից իւր զօրաբանակին թիւը 31,000-ի աւելցնել և Գեորգ թագաւորը Լաթուս Դաւանդարհորդութի մի պիտի ընէ մտերմ, անշուշտ մեծ տէրութեանց պաշտպանողական խնամքը հայցելու համար ի նպաստ Հէլլենացոց։

Այս ամեն նախապատրաստութիւնները թէպէտ և մեծ խոսովութիւններ կը գուշակեն մտաւոր ապագայի մէջ, այսու ամենայնիւ շատ հաւանական է որ Արեւելեան խնդիր կոչուած քաղաքական ծանր և ամենագիտար զորքը, որուն համար կը ըլլան այս ամեն զլուծութիւնները, խաղաղութեամբ և բարեկամօրէն կարգադրուի։ Վասնզի Բարձրագոյն Դուռը, որուն խոհմութիւնը ու իւր քրիստոնէայ հպատակաց վերայ ունեցած մարդասիրական խնամքը յայտնի է ամենուն, պատրաստ է սիրով ու յօժարութեամբ հետեւելու իւր անկեղծ դաշնակից հզօր տէրութեանց, այսինքն Գաղղիոյ և Անգլիոյ խրատուցը։ որոնք խուրճատանի ամբողջութիւնը անհնաւ պահելու կաշխատին և պիտի աշխատին ամենայն զօրութեամբ։

Ի հաստատութիւն մեր այս գրուածներուն, արժան կը համարուի յառաջ բերել հետեւեալ ամենաւարժաւոր նոր լուրերը։

ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄ ԵՒ ԴՆՈՒՄ

ԱՂԱՏ—ՄԱՍՈՆՈՒԹԻՒՆ (1)

Աղատ—Մասոնութիւնը՝ աշխարհիս ուղարկութիւնը յինքն գրաւած, ու տաղանդաւոր անձանց միտքերը յուղման և զբաղման մէջ ձգած է։

Աղատ—Մասոնութիւնը թէ՛ քաղաքական և թէ՛ և կեղեցական պաշտպանութեան զօրք հազիւ թէ քանի մը երկիրներու մէջ իւր նպատակը յառաջ վարելու թողտուութիւնը ստացած, և ուրիշ երկիրներու մէջ խիստ հաշտմանց ու բուռնութեանց ենթակայ, բայց և այնպէս քանի մը դարու մէջ յաջողեցաւ զանազան ազդէ ու կրօնէ բազմապէս միջոցաւոր եղբայր իրեն մասնակից ընելու, ու սկզբանցը դէպքերու թշնամական փորձերը փնայքնելով, այսօրուան օրս գրեթէ բոլոր քաղաքակրթեալ երկիրներու մէջ իւր փառաւոր պաշտօնը ի գործ դնելու աղատութիւնը կը զօրացնէ։

Ոգի Աղատ—Մասոնութեան։

Ժամանակակից Մասոն երեւելի հեղինակ մը Աղատ—

(1) Մեծարգոյ Պապայեան Կարապետ Էֆեստի ուսումնական երկրասարդը՝ ցանկալով իւր համագործ եղբայրը օգտակար ծառայութիւն մի մատուցանել, գաշխատութիւն յանձնէ և առեւ քաղղիացի երեւելի հեղինակ մը ծաղկաբայտ ընել այս յօդուածը։ որ քեպտեալ համառօտ բայց ճիշտ տեղեկութիւններ կը պարունակէ Մասոնութեան սկզբանց վրայօր։

Առստանդնուպօղիսէն կը գրեն թէ Բ. Դուռը մտաւոր փարիզէն դեսպանապետը ընկալած, որոնք կը ծանուցանեն թէ Գաղղիան բազմաթիւ թախանձանք կը յորդորէ զկայսերական կառավարութիւնը, որ պէտք իւր տրամաւորութեանը անփնա՝ շնորհներ և արտօնութիւններ մատուցանէ քրիստոնէից։ Ըստ որում այժման կացութեանը նկատմամբ՝ անհրաժեշտ կերպիւ հարկաւոր են այս շնորհները։

Դարձեալ Անգլիոյ վեհափառ թագուհին՝ բարձրանելի բացուելուն բարեպառնէ աթիւը, որ տեղի ունեցաւ փետրուարի 5-ին ըստ նոր տաւմարի, անձամբ պահապանութիւն ընելով յետագայ յայտարարութիւնը ըրաւ, որ բացատրութեան կարօտ չէ։ «Գաղղիոյ հետ միաբանութեամբ դեսպանական կերպիւ միջամտութիւն պիտի ընեմք խուրճատանի մէջ՝ քրիստոնէից վիճակը լաւացնելու նպատակաւ ստանց ֆլամ մի հասցնելու օգոստոսի 1-ին Վեհափառական իրաւանցը»։

Պաշտօնական լրագրութեանց գրածին նայելով՝ Կիրիտի ապստամբութիւնը լրնցած և բարեկարգութիւնը օր ըստ օրէ հաստատուելու վերայ է։ Ստոյգ է որ դժուարամտոյց բարձր լեւնեւուն մէջ տակաւին ապստամբաց խմբեր կը գտնուին։ որոնք ժամանակ առ ժամանակ կը յարձակին դիպուկ վերայ և քիչ կամ շատ փնտնել կը պատճառեն, այսու ամենայնիւ շատ չանցած այս սահաւաթիւ ապստամբներն ալ պիտի պարտաւորին կամ անձնատուր ըլլալ կամ ուր և է կերպիւ յիշեալ կղզիէն փախչել։ Վսեմափայլ Սէրքէր Էֆենտին, որ բանիբուն և գործունէայ պաշտօնատար մըն է, Բարձր. Դարան կողմանէ Կիրիտ յուղարկեցաւ բարձրագոյն Սուլթան փաշային քովը, որպէսզի այս կղզւոյն վարչութիւնը բարեկարգէ ըստ պահանջման պարագայից։

Արհեստատեն թէ փարիզի և Վէնայի գահաճառ մարդասիրական միջնորդութեամբ՝ Բարձրագոյն Դուռը Սրբի կառավարութեան խնդիրը ընդունելով, հրաման յուղարկած է որ յիշեալ երկրին քանի մը բերդերուն մէջ զտնուած օսմանեան գործը ետ քաշուին։ Ի՞նչէն այս լուրը ստոյգ է, համաձայնու։

Մասոնութեան ոգին բացառապէս համար, կը մաննցնէ զայն բարեպաշտական ջերմեանդն զգացման։

Այս բարեպաշտական ոգին՝ որի կը զօրէ տղթից ջերմեանդը, յիշեալ հեղինակին ըսածին համեմատնայն իսկ Աղատ—Մասոնական ոգին է, որ կարծարէ ի մեզ երկնային կայծը, ու մեր սրտին մէջ անսկզկուն հակին անհաղթ և անքննելի կը զօրացնէ։

Աղատ—Մասոնական ընկերութիւն։

Մարդասիրական և բարեգործական համայնի գործնական ու արդիւնատու հետեւութիւն մը յառաջ բերելը միակն մէջ մարդու գործ չէ, այլ մարդկային ընկերութեան։ Այս նպատակին հասնելու համար ընկերութեան բոլոր անդամները միասիրտ և միահաղթ պէտք են իրենց բոլոր ուղարկութիւնը ընդհանրական բարութեան և մտաւորական զգացման վրայ դարձնել, ու անոր գործադրութեանը աշխատել։ և անձնապաշտութիւնը՝ որ տարր է բոսանման, անհետացնել, որպէսզի ընդհանուր ու մտաւորական նպատակը իւր տիրող սկզբունքը, միայն իշխէ ամենուն վրայ և մարդկութեան աղատիչ հանդիսանայ։

Կարեկցութեան հակումը՝ ընդհանրապէս մարդասիրութեան հակումն է։ այս երկու զգացմանց միաւորութեան ընկերութիւններ կը ծագին, որով կը համայնեցնեն ընտրեալ զայն վայելմանց, այսինքն բարեկամական ու մտերմական կապակցութեանց։

Հարկ է նաեւ կեղծոնական զխաւար ընկերութեան մը հաստատութիւնը, որպէսզի միւս փոքր ընկերութիւն

թիւնը վերանորոգուած կը համարուի Բարձրագոյն Դարան և Սրբի իշխանութեանը մէջ։

Վերը ըսինք թէ Հէլլասն սրտից իւր զօրաբանակին թիւը երեսունը մէկ հազարի աւելցնել։ Այժմ զաղեական լրագիր մի կըսէ թէ այս լուրը ծանր և վտանգաւոր է ոչ թէ ըստ ինքեան, այլ անոր ներքեւ պահուած եղելութեանցը համար։ Հէլլաստայի զինուորական պատրաստութիւնները անշուշտ պիտի չարգիլեն զաշխարհ որ հանդնատութեամբ ննջէ, որչափ մեծ ըլլայ իւր զինուորաց քաջութիւնը, և որչափ նշանաւոր ըլլայ իւր պաշտօնատարաց և իւր զօրապետաց խելացիութիւնը ու գործունէութիւնը, այս թագաւորութեան բոլոր զօրութիւնը օր մի անգամ չլինար զիմանալ ընդդէմ օսմանեան զօրաբանակաց։ Սրբի Հէլլաստայի զօրաբանակին յանկարծ աւելնալուն վտանգը՝ յիշեալ տէրութեան և թուրք քանտանի մէջ պատերազմը մը ծագելուն մէջ չէ, այլ ուրիշ տեղէ։ Վանդի անկարելի է որ Գեորգ թագաւորը զինուորական պատրաստութեանց ձեռք զարնէ և իւր տէրութիւնը կործանման վտանգի մէջ ձգելով անհասար պատերազմը մը մէջ մտնել ու զէ օսմանեան տէրութեանը հետ, առանց ապահովութիւն և օգնութեան խոստումներ ունենալու տէրութեան մը կամ քանի մը տէրութեանց կողմանէ։ Այս բաները ըսելէ քան, այսպէս կը յաւելու յիշեալ լրագիրը։ չեմք ուզեր ինքզինքնիս խաբել։ Հէլլաստայի զինուորական պատրաստութիւնները թէպէտ ևս ինքեան անշուշտ բաներ են, սակայն բարձր նշանակութիւն մի ունին իրենց պատճառին և իրենց հաւանական արդեանցը համար։

ԱՂԱՏ ԵՒ ՄԱՍՈՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՈՆՈՒԹԻՒՆ ԳԻՐ

(Տե՛ս լրագրոյս նախընթաց թիւը։)

Պատմեն ծածկաբար յօրինեալ դատողութեան երկուց անգամոց Միւսոյն սրբոյ Էջմիածնի Վուկաս արքեպիսկոպոսի եւ Մակար եպիսկոպոսի եւ պաշտօնական տարի տարեկան Յովնանիսի Սիմեոնեանց ի 20 Օգոստոսի 1866։

Իստ հրամանի Կորին կայսերական մեծութեան

ները իւր շրջանին մէջ ամբողջ, և միանգամայն անհատական ոգւոյն առջեւ սահման մը դնէ։ Անհատական ոգւոյ առջեւ սահման դնողը ոչ ազգային տարբերութեանց ոգին կրնայ ըլլալ և ոչ իւր ուրիշ զգացում մը այլ մեր բնածին եղբայրական ոգին, որ մեր սրտի խորէն գորս կը զանայ ու մարդկային ընկերութիւնը ու զիւր յարաբերութեանց մէջ կը հաստատուի։

Ինչպէս որ վերը ըսինք, կեղծոնական ընկերութիւնը որուն անդամները մէկ հոգի կազմելով, ընտիր նպատակի մը հասնելու և ճշմարիտ ու բարին ճանաչելու ետեւ են, նոյն իսկ Աղատ—Մասոնութիւնն է։ Այս ընկերութիւնը մարդկութեան մէջ մեծ ու ընդարձակ ժողով մըն է որ կեղծոնացեալ և ամբողջեալ են երկրորդական ընկերութեանց բոլոր գրութիւնները, և կենաց ամենաւարժաւոր ու ամենափոքր կերպարանը։

Աղատ—Մասոնութեան զօրս չկայ ուրիշ բարոյական ընկերութիւն մը, որ աւելի զօրաւոր կերպով մարդկային հակմանց ամբողջութեան վրայ հիմնեալ ըլլայ, ու ընդհանուր բարութեան հաստատական սկզբունքը ունենայ։ սկզբունք մը՝ որուն նպատակն է մարդկութեան անձատեալ մատերը միաւորել, Արարիչը արարածոց հետ հաշտեցնել, և արարածոց սրտին մէջ Աստուածային ու ընկերական սէրը զարթոյցանել։

Այս է Աղատ—Մասոնութեան հիմնական գաղափարը՝ և այն գաղափարի տէր կողմ անձինքն են որ Աղատ Մասոնութեան տաճարին մէջ ընդունուելով, մէկըմէկ կը թելու, մէկըմէկու դէմ գոյացեալ ներհակ զաղափար

ի լուսաւորչական սինոդիս սրբոյ Եւմփածնի լուսնի զորութիւն Իկեպարտամենտի Աննաթի հոգեւոր գործոց այլասեռ դասնութեանց 'ի 20 անցեալ Յուլիանի, համար՝ 1933, որով ըստ հանդիպեալ հարկաւորութեան խնդրէ 'ի յինօգէս հասուցանել 'ի Իկեպարտամենտն այն յամենաշուտափոյթ միջոցի գցուցակս ծառայութեանց Սարգիս եպիսկոպոսի Զաւալեանց և վարդապետաց Եղիազարու տէր Աբաղեանեան, Գէորգոյ Սիւրաբեան, Գրիգորի Յովսէփեանց և Սարգիս տէր Վասպարեանց ։ Հրամայեցին որովհետեւ անդամոց սինոդիս յայտնի է արդէն, զի գեո յանցեալ Յուլիան ամսեան ծայրագոյն Պատրիարք կաթողիկոսն ամենայն Հայոց Եկեղեցական առաջարկեալ է զվերտառեալ անձինս 'ի լուսնութիւն պարապորդ անդամակցական պաշտօնից սինոդիս (ուրեմն և 'ի վերջոյ այսր կայացեալ է արդեան պահանջ 'իկեպարտամենտի) և զի՝ ըստորում միակ յոյս տրամեան անգամաց սինոդիս և համաձայն լուսաւորչաբան հոգեւորականութեան Հայոց Սուսաստանի 'ի մասին բարեխաւութեան զրութեանց եկեղեցական կառավարութեան և ապաղայ բազմաշարքի եկեղեցոյ՝ կան մնան կախեալ յապակղէս յայսմ վտեմ իրողութեան, ուստի անգնացառնել սուրբ պարտաւորութիւն ճանաչելով առաջի առնել զպահանջեալն ծառայական ցուցակս ընդ առանձին Խորհրդաւոր յայտարարութեան ինքնապէս և բարձր Իկեպարտացութեան Տեառն նախարարին ներքին զործոց՝ դժողութեամբ հանդերձ արձանացուցեալ 'ի ստորեւ ամենակարեւոր տեղեկութեանց ։ Ի մատուցեալ ընդ այսմ ծառայական ցուցակաց վերտառեալ կանգնատաց 'ի ցուցակի Սարգիս եպիսկոպոսի Զաւալեանց Սինոդիս կարաց արձանագրել զհոգեւոր աստիճանս և զծառայութիւնս և զընկալեալ նորա վարձատրութիւնս մինչև 91847 ամն միայն, վասնզի մինչ ցայն միջոց Զաւալեանցն ծառայեր ընդ տեսչութեամբ նախկին թեմական իշխանութեան Հայոց Վրաստանի, որ և յամի ամի սահմանեալն կարգաւ հասուցանէր Սինոդիս զնորուն ծառայութեանց զայնոսիկ ծածոթութիւնս, որբ արձանագրին 'ի մատուցեալ ցուցակի նորա ։ Իսկ 'ի յետագայ ամսն նա զովմ մշտապէս եղեալ 'ի զործ յանընդմիջական յանձնարարութիւնս ծայրագոյն 'Եկեղեց Պատրիարքին, յայտնի է և Սինոդիս յետագայ զործողութիւնք ։ Ի նախկին և յետագայ զրադուութեանց Սինոդիս սրբոյ Եւմփածնի, որպէս և նախարարութիւնն ներքին զործոց յայտնի է անպարտելի հրամարումն ծայրագոյն 'Եկեղեց Պատրիարքին 'ի համաձայնեցուցանելոյ թաղաւորական օրինաբարութեանց զպաշտօնական զործողութիւնս իւր գեո 'ի ժամանակաց անտի թեմակալ իշխանութեան նորա 'ի վիճակին Բեսթաբաբիոյ մինչև ցայսմ ։ Եւրոպէս չեն թաղուն և բնածին հակամտութիւնք սոյն այս Պատրիարք կաթողիկոսի ազատադուլս անսահման

ները փնայցնելու , և թշնամական ու արհամարհական
 զգացումը սրահերէն հեռացնելու կը ջանան , որպէսզի
 ստիպու առ ստիպու մերձենան այն որոշեալ նպատակին ,
 ու վերջապէս նոյն նպատակին հասնելով , կարող ըլլան ,
 կատարեալ սիրով և միտք եամբ , եզոյրաւան ընկելու ,
 թիւն սի հաստատել :

Ղլգատ--Մասօնութեան պարտքը :

Աղաւթ—Մասնն ըլլալ բաւական չէ Մասնական նպատակին հասած համարուելու համար, այլ պէտք է տնոր սկզբանայը համահատ գործել ու զարգանալ։ Այս պէս և Աղաւթ—Մասնական ընկերութիւնը՝ որով յաւանական է մը ծնունդը չէ, այլ պարզ հաստատութիւն մը որ օրէ օր կը զարգանայ ու կընդարձակի։ Այն մասնաւորական գաղափարը որուն Աղաւթ—Մասնականութիւնը հետամնտ կըլլայ, այն գաղափարն է՝ որով Աստուծոյն կամը ամենից կամը պէտք է ըլլայ, այսինքն մարդու մ'ութիւնը՝ բնութեան և Աստուծոյ հետ, միութիւն մը՝ որ բարոյական զարգացմամբ ձեռք կը ձգուի, հեռուաւոր Աղաւթ—Մասնականութեան ոլորտին է իրեն մասնակից եղող եղբորց հետ անխնայ տախտակութեամբ և մտքի համաձայնութեամբ յիշեալ նպատակին գիմել։

Ուղարկում—Մասնն մը պէտք է այս բարոյական ու մտաւարական կատարելութեան աշխատութիւնը նախ իւր անձին վրայ գործադրել և ջանալ իւր էութեան ինչ ըլլալը ճանաչելու, որպէսզի կարենայ քաղցր, մաքուր ու բարեշօքար զժութիւնը՝ անձնաստատութեան, կրկից և ծուլութեան կապերէն պիտոյին գտնել։ Այս կէտին

նախօրէի միապետական իշխանութիւն, արտաքոյ ամե-
նայն կարգաց, կանոնաց և իրաւանց : Ի մուտս 1847
ամի վերաառեալ ճշտալեանցն ներկայացեալ 'ի
սոցաւ սոյն այս Պատրիարքին երեւցաւ զլիւծին հա-
մապատասխան վերոյսացեալ նկրտմանց նորա յետ
որոյ յամենայն ձեռնարկութիւնս նորա, յուղղեալս
յաղաւաղութիւն և 'ի խանդարումն կանխահառա-
քարեաճհման կարգաց և կառավարութեանց թեմա-
կան գործոց, նոյն ճշտալեանցն դատւ հաւատար-
մաղոյն ամենայնջողակ գործի : Ըստ այսմ որքան օ-
րէնաւըդդէմ նորոձեութիւնք դասնին ընդարձա-
կեալք 'ի կառավարութեան վիճակային և եկեղեցա-
կան գործոց, որքան աններքելի միջոցի օտարացոյց-
ման եկեղեցական թեմական և սրբապատկան զու-
մարաց դքամոց, որքան զրկանք, որքան հարստա-
հարութիւնք և որքան հալածանք՝ հասուցեալք հո-
գեորականաց ամենայն դասու և որքան տարաձայ-
նութիւնք և այլ հանրաժողով չարիք 'ի վիճակսն, հա-
ւատարմաղոյն առաջնորդ և կատարիչ այնց ամենից
եղեալէ և է՛ ըստ մեծի մասին վերտառեալն ճա-
լալեանց յատկապէս 'ի հաճոյս կամաց ծայրագոյն
Պատրիարք կաթուղիկոսին 'Երեսիս : Ի վերջոյ 'ի
արիւտուր այսոցիկ չարոյթի մեծադործութեանց՝ յա-
մին 1851 պարզեատրեցաւ նա ասպետական նշանու-
սքրոյն Անայի երկրորդ աստիճանի, համաձայն
միջնորդութեան ծայրագոյն 'Երեսէս Պատրիարքին
և 'ի 1855 ամի յամսեանն Յունիսի վերամբարձաւ
նորուն ձեռնագրութեամբ յեպիսկոպոսական աստի-
ճան առանց նախընթացաբար պահանջման դատու-
ղութեան Սինոդին Եւփածին ըստ զօրութեան 164
պարբերութեան 354 յօդուածոյ բարձրագոյն կար-
գադրութեանն 1836 ամի, և առանց ընկալնլոյ յա-
տենի Սինոդին զերգումն հաւատարմութեան առ այն
առաքելական կոչումն և առ թաղաւորական դահն օ-
գոստափառ կայսեր ամենայն իրուսաց : Եւ 'ի վեր-
ջին ժամանակս յայտնի եղև Սինոդին վերտառեալն
ճշտալեանց այսու գործողութեամբ : Էն լս 1855
ամի դնացեալ նորա 'ի Հուլի (Պարապաղ) ըստ
անյայտ Սինոդին պատճառաց՝ ինքնահաճ կամօք իւ-
րովք եմոյծ յԱնգամս, յաստիճանաւորս և յայլ
պաշտօնակատարս Վոնսիսսօրիայի տեղւոյն զինչ ինչ
փոփոխութիւնս և առեալ 'ի թեմական և յորբապատ-
կան դումարաց 45000 ուսուչիս արծաթոյ՝ քերեալ
մատոյց զայնս 'Երեսէս պատրիարքին, որոյ վասն
առաւելապատիկ բարեմտութեանց նորա դատւ ար-
ժանի : Էնտ անցանկելոյ ոչ բազում աւուրց զինի
այսորիկ եղելութեան՝ եհաս այսր առ Պատրիարքն
'Երեսէս վերջին ստիպողական դրութիւն 'Ե քարձք
Վերազանցութեան Տեառն նախարարին ներքինդոր-
ծոց յաղաղս առաջարկելոյ զկանգիտասոս 'ի լրութի
բաղկացութեան ատենի Սինոդիս : Էստեկապէս այսու
սաստկագին ստիպմամբ բռնադատեալ գտեալ առա-

Հասնելը վերջն է որ Ալբառո--Մառոն մը կսխի ճշմարտութիւնը քորովել, ազնուութիւն և առարկնութիւն ազգէլ իւր բոլորովը դռնուոյ սիրտեւրուն , և Ալտուռաժային կամայ Հասնմատ , բարիք ընէլ ամենուն առանց սեռադարձութեամբ արատեալ զիտուորութեան :

Ազատ—Մասնական ժողովարան :

Ճշմարտացի և գեղեցիկը պետք են հաստատարպէս
գիտութիւն կատարեալ անշահասիրութեամբ, այնպէս որ
այս երկուքը ինքնին թլտած ըլլան մարդոս բնութիւնէ,
քանզի ճշմարտացի և գեղեցիկը ինքնին նշանակութիւն
մը չունին, և այն ատեն կրնանք՝ երբ գթութեան և
կրօնից թօքը կը ջնկեն մարդկութեան աշխարհին մէջ:

Աստուածային սէրը՝ որ լիովին ներքին զգացում մըն է, ազդելու է բոլոր բարութեանց: Հարկ է ուրեմն հաւնիլ այն կէտին՝ որով Ազատ—Մասն մը կարող ըլլայ այս զգացման արտաքին երեւոյթ մը տալ: Այսու ամենայնիւ երբէք բարիք մը կարելի չէ յարգիւն ածել, առանց կանխառն ՚ի բարութիւն փոխելու մարդկային կամքը:

կրթութիւնը մարդու ամենատրիւնոր է . բացօթե
մարզն պէտք է նախ ներքին զգայունները կրթիւ, և հետ
տեւաբար արտաքինապէս նոյն կրթութիւնը գործադրել:

Ազատ — Մասնութ խնը սոյն թղթան հետեւելով, կը ջա-
նայ նախ մարդուս մտաւորական հակումը և բնածին
յոթարութ խնը ուղղել 'ի բարին և 'ի ճշմարտին , և բա-
րին ու ճշմարտը սպիլանաւորել կենդանի օրինակներով
Եթէ Աստուածային սէրը Ազատ—Մասնի մը սրտին
մէջ կոտորելապէս յաղթած է անձնասպառնական հո-

շարեւել զպահանջեալն կանգիտատա , ծայրագոյնն Պատրիարքն՝ Կերսէս ընտրեաց և առաջարկեաց զայնպիսին նախընթաց խորհրդակցութեամբ ընդ միակ համախոհին իրում վերառռեալ , Տալալեանցին , ծածկելով՝ ի պիտութենէ արդեան անդամոց Սինոդիս և այլոց՝ զանուանս առաջտրեկոցն : Էջտ անցանէ լոյ քանի ինչ աւուրց , նա ինքն Պատրիարքն՝ Կերսէս անդուշարար յայտնեաց Սինոդիս , թէ Տալալեանցն առաջարկեցաւ՝ յանդամակցութիւն Սինոդիս : Ըստ հարցումն ներկայ եղելոցն թէ այլ չորս ևս առաջարկեց . « նա վրդովեալ անձամբ պատասխանի արար «չորեքին պատկերք ևս առաջարկեցան» և յետ վարկեհական ինչ լուութեան յաւել՝ «ամենայն ինչ միևնոյն լինելոց է , երբ գործք Սինոդին բաղմութեամբ ձայնից պարտին ստանալ զվճիռս» Զուկ յետոյ յաւուր ճանապարհորդելոյ պատրիարք զին՝ ի թիփփիլ , յայտնի եղին և անուանք միս ևս չորից առաջարկեալ կանգիտատաց , «արձանագրեալ ի վերոյ հանգամանս սփռեալ առաջն արգարակորով վերահայեցողութեան Տեառն նախարարին ներքին գործոց» Սինոդիս սրբոյ Լէփմածնի , իրբ կայսերա հաստատ ծայրագոյն հոգեւոր տեան՝ պարտաւոր մտախոհ զառնիլ և ընտրող և անայլմաք հետեող յառկապէս այնմ , որ ինչ իցէ համաձայն թագաւորական օրինադրութեանց և համապատասխան բարեկարգութեանց և օգտի հաւատացեալ ինքեան սուրբ եկեղեցւոյն Վրիստոսի , բռնագտեալ գտանի աղաչել ամենախոնարհաբար զՎրդին բարձր Կերազանցութիւնն համաձայն բարձրագոյն հաւատացեալ նմին իշխանական իրաւանց , խափան դնել բոլորով իմբ հաստատութեան յանդամակցական պաշտօն ի Սինոդիս՝ ապօրինաւորապէս ձեռնադրեցելոյն յեպիսկոպոսութիւն Սարգսի Տալալեանց . վասնզի սոյն սա կատարելապէս հաւատարմացեալ գտանի , թէ յօրէ իսկ մուտ գործելոյ նորա յԼատեան սորին անդամակցական կոչմամբ՝ զլսովն կարճեղութիւն իսաղապսիրական խորհրդածութիւնք և բարեփոյթ դատաւրութիւնք վասն օղաի եկեղեցւոյն , և ընդհակառակն փոխարինել ունին զայնս օրինազանցութիւնք՝ անձնաշահ խորհրդածութիւնք , անդամաճնելի անկարգութիւնք յամենայն մատունս եկեղեցական կտորավարութեան , անվարձատրելի կորուստ և անլախ՝ ճան վիճմունք , տաքաձայնութիւնք և անբաւականութիւնք ի միջի տետնակալաց Սինոդիս . որպիսեաց անցրելն ապացոյց են Ըստ արձանագրեալ ի վերոյ ներդրածութիւնք Տալալեանցին ի վիճակսն Բ . բաղմագիմի փորձիւք յայտնեցեալ հակամտութիւնք նորա ի չարիս ախպէտ , զի միմայն վասն հաճոյական երեւելոյ գործողութիւնն՝ նա պատրաստ է ի զոհ մատուցանել և զօրէնս և դարբար իրաւունս և զեկիզճ և զամենայն ինչ , որ կարէ վասն մարդոյս սուրբ լինիլ . Գ . անսօհման անձնընծայ

կամ խոտ թեև անց, անտառակոյս այն սիրտը մոտադրական
հտկամխոտ թեևան սփռած լուսափայլ, ճառագայթից կեն-
սական ներգործութիւնը կըզգայ :

Աղաւտ—Մասնօք՝ որ մէկմէկու հետ մխարանական տխտիւք կապուած են , ուրիշ դիտաւորութիւն մը չու- նին բայց եթէ՛ ՚ի միասին՝ հանրահան նպատակ մը ձեռք բերելու աշխատիլ։ Այս նպատակին հետեւելով յաղթու- թիւն մը ձեռք բերած ժամանակին , հարկաւ նոյն յաղթութեան պտուղը տեղ մը աւանդել պէտք են . այն տեղն է Աղաւտ—Մասնական ժողովարանը , որ Մա- սոն եղբարք իրենց ստացած յաղթութեան պտուղը կը- վայելին ։ Բարի նախանձ մը կըտիրէ իրենց մէջ , և այն նախանձը կըսկէ՛ զիրենք տնի հանրահան նպատակը զլստլին՝ ձեռք ձգելու։ Ուրեմն Աղաւտ—Մասնական ժողովարանն է սեպհականտպէս իւր անդամոց սահ- մանաւ կայան մը՝ որ Մասոն եղբարք աշխարհի և մարգլովութեան համար կըլրիթ ունին , և կաշխատին մարդ- կային նախկին տխարը՝ որ ձախող պարտպայներէ ու ընկերական անջատումներէ պաշտպա՛ծ է , իւր ակցեմական, ամբօթութեան և կատարելութեան մէջ ձգել։

Ազատ—Մասնորէն կացորիւնը ո՛ր է է
կառավարութեան ճկատմամբ :

Աղաւտ—Մասնութիւնը ամենին քաղաքական յաւարարութիւն մը չունի որ և է կառավարութեան հետ, որովհետեւ իւր սահմանադրութեան շինական սկզբունքը դիտովին կրմբով է քաղաքական գործոյ և վճարող մասնակցելը : Այլիկ 'ի զաւտ իւր անաւանները կը հրաւիրէ

ութիւնն հորաւոր ամենայն նկատմանս Պատրիարք կաթողիկոսին՝ Արքեպիսկոպոսին, որպիսիք ամեն իմր անհատականութիւնն են թաղապետական օրինադրութիւնը՝ շահույթ, բարեշինութեան և բարեմասնութեան սուրբ եկեղեցւոյն և հոգեւորականութեան նորինս։ Վերադարձնելով եղանակն ընտրութեան և անաշտակութեան հաշտեցնելու և միւս հանգիստաւոր յանդամակցութիւնն ի սինոդիս, և արտադրութեան ի նոյն իսկ Պատրիարքի խորհուրդ մտայնորաւ, թէ երբ գործը սինոդիս պարտին լինելով բազմութեամբ ձայնից (այսինքն է՝ իւրոց համախօսից) ամենայն ինչ փնտրելու և վստահութեամբ և վստահութեամբ և վերջապէս ի յայտնի անդամաց Սինոդիս և համայն հոգեւորականութեան Հայոց Ռուսաստանի չարաբարոյ բնաւորութիւնն հաշտեցնելու ի ծայրագոյն աստիճանին և հաշտելու ի վերոյգրեւոյն ի վերայ Սինոդիս եղեալ մնայ թողանցածներէ պարտաւորութիւն յետ լրութեան բազմաթիւութեան ատենի սորին եւնիւթիկէ ճիշտ քննութեանց և օրինաւոր դատաստանի գնահատութիւնս զաշտեցնելու ի վերջապէս առ ի յայտ ածել զընդունուած եկեղեցւոյն ի նորուն ինքնիշխան և չարաշար վարչութեանց յառաջ եկեալս։

Ըստ այսմ ի դէպս կտրգման նորա անդամ ի Սինոդիս՝ վերոյգրեւոյն նախնեթաղապետութիւն սորին ի մասին վստահութեամբ շահույթ եկեղեցւոյն՝ ունի մըշտապէս անպտուղ մնալ։ Ըստ վերոյգրեւոյն ամենայն յարգողարար յաւելու և զայս թէ՝ ի միւս չորից կանգնողապէս Սինոդիս ոչ բարեկոյս և համապատասխան ճանաչել անդամակցական կոչման և զվարդապետսն Վրիպոր ինքնապէս և Սարգիսն տէր Գասպարեանց։ զատաշինն ըստ անհաստատութեան բնաւորութեան և ըստ հակամիտութեան առ ներքինն սպառնալիցիս Վրիպորի և զերկրորդն ըստ անփութութեան և ի պատճառսն ոչ վաղորդեմն ձեռնադրեալ զորոյ յարեղայութիւն և իսկ զվարդապետսն ի զիւրազար տէր Կարապետեանն և զՎերոյ Սինոդիսն զտանէ ըստ ամենայնի բարեկոյս և համապատասխան անդամակցական կոչման և համաձայն այսմ փիլ դատողութեան արարեալ զպատշաճեալ վկայաբանութիւն ի ծառայական ցուցակս միայն վերջին երկուցն՝ ամենախոնարհաբար կցորդել ի անդեկութիւն Տեառն նախարարին, թէ առ լրութիւն մնացեալ պարագրք տեղեաց անդամոյ ի Սինոդիս զընտանին ի կարգի միաբանութեան ի շնորհակալութեան կանաչափ բազմաթիւութեան և ընդունակ և բարեկոյս հոգեւորականք, որպէս կարէ տէր Վրիպարեան հաւատաւ ի ցուցակաց ծառայութեան հոգեւորականութեան ի շնորհակալութեան զպատշաճեալ ի Սինոդիս մատուցելոյ Վրիպարեանի հոգեւոր գործոց պլանսն դաւանութեանց ընդ դրութեան Սինոդիս յ2 Ապրիլմբեր 1855 ամի՝ համար 1191։

բարի ու խաղաղ քաղաքացի ըլլալու, մարդկային բարութեան համար աշխատելու և կըմտայ անոնց մտաց մէջ կարգի, կանոնի և օրինոց զաղապարները մտցնել։

Բոլոր Ազատ—Մասնակցութեան միաբան յոմարութեամբ կաշխատին ընկերական աստիճանութեանց գործնականին մէջ կըմտելու և կատարեալ խղճմտանք ու հաւատարմութեամբ կը յարգեն և կը պատուեն այն կատարութիւնը՝ որ իւր երկրին մէջ Ազատ—Մասնակցութեան սկզբունք հետեւելու ազատութիւնը շնորհած է։ Ասկէ ստ կըմտել մակարեւելի որ, ամեն կատարութեան պէտք է իւր օգտին համար Ազատ—Մասնակցութեանը պաշտպանել և այն ընկերութիւնը բոլորովն ազատ թողուլ իւր գործողութեանց մէջ։

Ազատ—Մասնակցութեան կացութիւնը ո՛ր եւ և կրօնի նկատմամբ։

Ազատ—Մասնակցութեան Մահաւարդութիւնը կըմտել չիմնանալ և չիտախարակել ո՛ր և է կրօն, ու մտնողից չըլլալ երբեք այն կրօնական վէճերուն՝ որ զանազան ազգաց մէջ տեղի ունենալով՝ կրօնից խառնակութեան վիճմը բացած են արեւելեաց մէջ։

Ազատ—Մասնակցութեան այս տեսակ վէճերէ հետեւինք, ամեն կրօնի արժան եղած պատիւը ու յարգանքը պահելու նկատմամբ է։ Ազատ—Մասնակցութեանը իւր բոլոր անդամներին իրենց ընկերական յարաբերութեանց մէջ, որոմամբութեան և ընկերակցութեան պատուիրաններուն պատշաճապէս կատարումը կը պահանջէ, որ քսելէ թէ իրեն մասնակցից եղողներէ ուրիշ

ի կնիք այսորիկ խորհրդաւոր յայտարարութեան ամենաթախանձադին աղերսանք հայցել զՎրիպարեան Գեորգիանցութիւնն դարձուցանել զիշխանական ոգորմած մտադրութիւն իւր ի վերայ նեղատհարեալ և ընկճեալ դրութեան սոյն այս կայսերական հաստատ ծայրագոյն հոգեւոր ատենի և բարեհաճիլ՝ կախեալն (յինքինէ) ի նմանէ օրինադրեալ միջոցով վերականգնել զնա ի զօրութիւն և ի լիակատար իրաւունս իւր, որով և ընձեռել սմին զաղապետութիւնն ներգործութեանց ամենայն քմահաճ, եսական, ինքնիշխանութեանց, որպէսզի կարող լինի սա ի ներքոյ հոգեւոր հովանաւորութեան սրբազան օրինադրութեանց Վրիպարեան կայսերական Սինոդիսն ազատաբար շնչելն անարգել յառաջ ածել զայն, որ հրամայի նովին բարեբար օրինոք, որ համապատասխանէ օղտի և բարեմասնութեան եկեղեցւոյ սրբոյ և վայելուչն է այնմ վեճ նշանակութեան։ Որով սոյն այս թագաւորական ծայրագոյն հոգեւոր ատեն համաձայն կանխադրեալ արժանազատութեան ամենադրամած թաղապետ կայսերան ամենայն Ռուսաց՝ պարտի ազատութեան շահիլ և ներգործել վստահ բարեմասնութեան հաւատացեալ ինքեան սուրբ եկեղեցւոյ Վրիպարեան և հոգեւորականութեան նորին։

Ընդամեն Սինոդիս՝
Գեորգիանց Գեորգիանց, Սարգիս Կարապետեան,

ի պաշտօնական տեսակետէր Գեորգիանց Սինոդիսն։

Ռուսաց օգոստոսական կայսերան կողմանէ նորին տէր Գեորգ վեհափայլ կաթողիկոսին շնորհումով սրբոյն Սինոդիս շնորհաւոր չէ, ինչպէս որ զօրոյցուցեալ, այլ ակնհայտ ծանրադին խաչմըն է վեղարին ճակատը դնելու համար։

— Կ. Պոլսոյ ամենապատիւ տէր Պոլսոյ սրբազան Պատրիարքը՝ վեհափայլ կաթողիկոսին հասնելուն հետեւալ օրը՝ այսինքն ինքնուրուի 24ին այցելութեան դայեր է անոր և երեք ժամու չափ տեսնել իւր ըրեր է Վրիպարեան Սինոդիսն զհետ Սինոդիսն սրբազան կաթողիկոսը ինքնուրուի 25ին և 26ին խորհրդոյն Վրիպարեան երթալով այցելութիւն ըրեր է տէրութեան զիշխան նախարարաց և մարդասիրական յարգանք ընդունուել է։ Եւստիպիոս իշխալ ամսոյ 26ին Գումբափու դայերէ Կ. Պոլսոյ սրբազան Պատրիարքին ըրած այցելութիւնը հաւուցանելով բաւական ժամանակ խօսակցեր է անոր հետ լիզդին դժբաղդ վեճակին վրայոք։

— Եւստիպիոս կաթողիկոսին Կ. Պոլսոյ հասած օրը՝ Գումբափու պատուական հանդիսին խմբադիր պարոն Ստեփան Գ. Պ. Գումբափուցէ՝ իշխալ մայրաքաղաքին Հայ լրագրագետաց կողմանէ ուղերձ մի կարգայն է։ Որուն զիշխան կտրեմբը յառաջ կըբերեմք այստեղ ի տեղեկութիւն Նիգիլատանի և

բան չիմնողից բայց եթէ բարեգործ մարդիկ ըլլալին և ասով ի հարկէ անոնց սեպհականեալ կրօնի մէջ հարկը պահանջած չկրմեաւորեալ եւս ի գործ դրուելուն դէմ չիմնաւ։

Այն օրերէմ թշնամութիւնը որ թէ Հռոմէական եկեղեցին և թէ՛ ուրիշ եկեղեցիներ Ազատ—Մասնակցութեան դէմ ցուցուցին և կըցուցուն միշտ ըսելով թէ Ազատ—Մասնակցութեան սկզբունքները վստահաւոր ու վստահաւոր սկզբունքներ են «ճշմունքի նկատմամբ», ամենին իրաւացի ու համարիչ փաստի մը վրայ հիմնուել է, այլ անպատշաճ եղել է, անհիմն կարծիքներ, սխալ դատողութիւններ և զիշխանաբար Ազատ—Մասնակցութեան ճշմարիտ սկզբունք վրայ ըստ պատշաճ տեղեկութիւն չըստանալէ յառաջ եկած թշնամութիւն մըն է, զոր Ազատ—Մասնակցութիւնը միշտ յաջողած է փճացընել իւր աստիճանական գործոց յայտնի ապացոյցներով։

Ազատ—Մասնակցութիւնը ընդհանուր մարդկութիւնը իւր կապիւրով հիւսելու նպատակաւ, ամեն կրօնի յաւիտեանական և անվերջական սկզբունքներ իւր հիմը ըրած է։ Տեսականապէս իւր առջև ուրիշ բան չիմնողապէս, բայց եթէ ո՛ր և է կրօնի ծառայող անձին բարոյական արժեքութիւնը և զայն իւր ժամանակը կրօնական կարծեանցը մէջ ազատ կըմտուի։ Ահա այս ընթացքով, Ազատ—Մասնակցութիւնը այսօրուան օրս հզօր միութեան կեդրոն մը հաստատած, և մարդկութեան մէջ բարեկամական յարաբերութեանց հիմնադիրը եղած է։

ուրիշ հետաւոր ընթերցողաց մերոց։

«Պատեք, վեհափայլ Տէր, թէ ո՛րչափ մեծ ու բարձր է այդ կոչումը և աստիճանը, առ որ հոգին սուրբ առաջնորդեց զձեզ, նոյնչափ մեծ և ամենամեծ է ձեր պարտիքը, մանաւանդ այս ժամանակին մէջ, յորում Հայոց ազգը ընդդրոս երկրի, իրրե ի միակ յոյս և ապագէն առ ձեզ դարձուցած է իւր հայրենաժողովն և ձեր փորձառութեան և կատարելութեան ձիրքերն կանկալէ։

«Նշուա՛ւ» պահպանութիւն և ամբողջութիւն Հայաստանացի ուղղափառ եկեղեցւոյ, անխախտ և ամրապնդ պահելով քրիստոսապէր կարգ ու կանոն, առաքելական և լուսաւորչական աւանդութիւնը և արարողութիւնը, որ ի նախնեաց մերոց ի սրբոց հարց և ի քաջարի նահատակաց մերոց մնացած անգին ու անգիւտ սրտահատոր նշաններն են։ . . . Նշուա՛ւ ու վերցնելով այն ամեն նոր ու եկեղեցւոյ և ազգի վեհապալար կարգադրութիւնները, որոնք տեղւոյ, շահանդիւր ու թոյլ անձերու ձեռքը ներմուծեալ ու դրոյթիւն դրած են։

«Նշուա՛ւ» երաշխաւորեալ պահպանութիւն ազգիս, ազգային և անհատական իրաւանց ապահովութիւն իւրաքանչիւր բարեխառ կառավարութեանց ներքեւ որոց հպատակ կը գտնուին Հայ ազգի զաւակները։ Այսինքն Տէր Ահապատութիւնը ոչ միայն Ռուսիան, այլ և թուրքիստան, այլ և Հնդկաստան և Պարսկաստան և Աւստրալիան ազգայնոց վրայ ընդհանրական տեսուչ է։ Ինչպէս որ, հովիւ է ազգէն ընտրուած, և անոր հայրենական Ս. կրօնին, եկեղեցւոյն, աւանդութեանց, սովորութեանց, ազգային և անհատական ամեն իրաւանց պաշտպանը առաջին Ռուսոյ ի Ռուսիա, առաջին թուրքոյ ի թուրքիստան, առաջին Անգլոյ ի Հնդկաստան տեսուչի Պարսից ի Պարսկաստան, առաջին Աւստրալիայ յԱւստրալիա։ Ռուսի և այս ամեն կառավարութեանց հետ, իրրե ընդհանրական զուլա ազգին՝ կարող էր բանակցել և ձեր հօտին ու ձեր ժողովրդեան համար բարեխառ միջնորդել և անոնց բարոյական, նիւթական և մտաւորական զարգացման հոգ տանել։

«Երբեք» ըստ կարգի՝ բայց ըստ պիտոյցի առաջին համարիլ է ազգային դատարարութեան ծառայումը. այն է սրտով, մտքով և հոգով հայեր պատրաստել Հայաստանեայց Ս. եկեղեցին և Հայոց ազգը մեծ կաթողիկոսութիւն ունի քաջարիութեան, հոգեւոյ, բանիւրուն, վերջապէս արժանաւոր եկեղեցականներու և աշխարհականներու։ . . . «Սրբապետութիւնը և անխաղաղութիւնը զորոքուցան մօտ ատեններս երկու մասնաւոր կաթողիկոսութեանց թիւերուն մէջ, յԱզգութեան և ի Սինոդիս, երկու անարժան և խորաւ անարժան եկեղեցականաց միջոցաւ։ Ազգը քառամեկով տեսաւ անոնց անվայել գործը, և փճակային ժողովով այն ինքնիշխան անձանց անվաւերութիւնը և անարժանութիւնը վճռուեցաւ։ Տէր Ահապատութիւնը այնպիսի սրբապետութեանց և ոճրագործութեանց վերայ անշուշտ արժանաւոր սրտմտութեամբ կընայի և Տիրոջը այգին այնպիսի ազգէններէ զերծ պահելու վրայ պիտի տանի։

«Այս երեք դիտարար պիտոյցի մէջ՝ որոնք կանկալէ Ազգը այսօր Տէր Ահապատութեան, կը պարտաւորուին և այլ ամենայն պիտոյց, զորոնք հարկ չեն համարիր մանրամասնել հոս։ . . . Կրօններէ, վեհափայլ Տէր թէ ժողովրդը ինչ սիրալիր և որդիական գգուանք զձեզ շուրջ պատեր են. այս ոչ միայն զգուցիլ այլ և սրտով պիտի ըլլաք երբ իրենց անկախութեանց կատարումը տեսնեն։ Իսկ եթէ, (Աստուած մի արասցէ) զրկուին այս յոյսերն, ո՛չ այն ատեն և ոչ մէկը պիտի դռնէք ձեր շուրջ։ Քիչ մը խիստ են այս խօսքերը այս, բայց ազգին սրտով անաւան աղետալի և վստահաւոր վիճակին մէջ ի դիմաց ժողովրդեան այս ազգաբարոյութիւնն են հոս պէտք է որ ըլլան»։ . . .

Ընդեալ շարժու քաղաքիս արժանայարգ Հայ գերդաստանի մը խիստ ցաւալի դէպք մի պատահեցաւ, որ տխուր տալաւորութիւն մը ըրաւ ոչ միայն բոլոր Հայոց՝ այլ և օտար ազգաց վերայ։

Փիլիքեան վերդաստանը՝ որուն տունը հայր, մայր և երկու զաւակներ կը գտնուէին, անցեալ ամսոյ 22ին կիրակի դիշեր սեղանին վրայ մածուն ուտելով, որ կերելի թէ անապը կորստած (զաւայսը) կաթսայի մէջ շինուած էր, չորսերնին ալ կըմտնաւորուին։ Թեպէտեւ հարկաւոր եղած դարմանները ի գործ դրուեցան բժշկաց ձեռք, բայց հազիւ թէ երկու երիտասարդ զաւակները ազատեցան։ Իսկ հայրերնին և մայրերնին 4-5 օր շատ

